

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

• A TERMÉSZET • előfizetési ára
 a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
 egy évre 6 korona.
 A »Halászat« külön, egy évre 3 korona.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
 és
 csíkszentsimoni és ernyesi
 LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Zoologiai állomás Fiumében.

A napilapokban olvastuk a hírt, hogy végre valahára megindult egyetlen tengerparti városunkban az

a mozgalom, amely egy zoologiai állomásnak létesítését czélozza. Európa minden államának van már egy, vagy több ilyen tengerparti állomása; csak nekünk nincs.

Ezek az állomások részben csak tudományos czélokat követnek, mint például a nápolyi, vagy a trieszti; részben pedig inkább gyakorlati feladatok megoldásával foglalkoznak s ez esetben a tengeri halászat érdekeit tartják szem előtt.

Van azonban egy olyan is, amelynek speciális a rendeltetése; ez a rovignoi állomás. A berlini nagy látványosságnak, a híres berlini tengeri akváriumnak a gyűjtőhelye ez. A tudományos kutatások csak másodsorban és utólagosan kaptak itt hajlékot. A halászat gyakorlati részével pedig egyáltalában nem törődnek itt.

A magyar zoologusok azelőtt évről-évre Nápolyba mentek, hogy tudományos vizsgálatokat végezzenek.

Egy évtized óta azonban már csak hírből ismerik ezt az intézetet. Pedig tagadhatatlan, hogy ez a hazai zoologusoknak, különösen a fiatalabb generáczióknak, nem válik hasznára, mert a tudományismeretek kibővítésére a tenger változatos faunája nyújtja a legkedvezőbb alkalmat.

Ausztria egyetemei — csak példaképen említem Ausztriát, más országokban is ugyanezt találjuk — a trieszti állomásuk révén állandóan friss és konzervált tengeri állatokat kapnak előadásaikhoz, kísérleteikhez, de gyűjteményeik számára is. És az egyetemi tanárok a tanuló ifjuságtól kísérve, évenként a karácsonyi és húsvéti vakációt ott töltik el, mert bő alkalma nyílik a tanárnak ilyenkor otthoni előadásait a tengerből merített friss gyűjtések bemutatásával kiegészíteni.

Olyan országokban, amelyeknek népe a tengeri halászatot nagyban űzi, többhelyütt is találunk zoologiai, vagy inkább halászati megfigyelő állomásokat. Legnevezetesebbek ezek közül a stettini, a bergeni, az odessai; Olaszországban, meg Franciaország számosság helyén vannak ilyenek. Csak az a feladatuk, hogy a halászatra alkalmas állatok biológiai, elterjedési és egyéb viszonyait évről-évre kutassák és ezáltal a halászatot rendszeresebbé, eredményesebbé tegyék. Ezeknek rendkívül nagy fontosságuk van. Mert nem

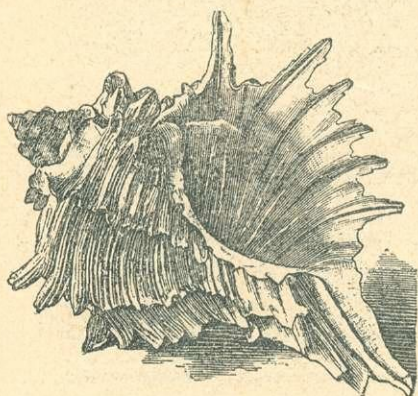
ésupán csak a halászat, mint mindenfelé űzött mesterség, de az azzal kapcsolatban kifejlődött iparszerű foglalkozások, meg a tengeri produktumokkal való kereskedés is tagadhatatlanul mélyreható támogatást nyer ezek révén.

A magyar tenger halbősége köztudomású. Velencei, chioggiai halászok járnak be a mi tengerünket és emelik ki belőle mindazt, amit bősége terem. Felváltva Fiuméba, Triesztbe, vagy más városok piacára viszik a zsákmányt — és mi olaszországi halászkéntől váltjuk vissza a mi saját halainkat. De ez még hagyján.

A Trieszt mellett levő szardínia- és szardella-gyárakból vesszük meg, tehát az osztráktól vásároljuk vissza az olaszok által a mi tengerünkben milliónyi millió számra kihalászott apró halakat! És miért? Mert a mi partvidékünk népe — amely azonban már nem tud megélni és kezd kivándorolni — nem ismeri úgy a halak járását, szokásait, ívását, gyülekezését, mint az olasz s ezért nem halászik; de

nincs hálója, horogja sem és nagyon szegény. Nem tudna versenyezni és csak kicsiben, saját szükségletére gondolva foglalkozik a halászáttal.

Nem lehetnének-e Fiumében, vagy más alkalmas helyen szintén konzerv-gyáraink? és nem halászhata-e a mi népünk is nagyban és rendszeresen?

nem fejlődhetnék-e ki Fiume felől hasonló élénk kereskedés tengeri halakkal, rákokkal s egyébvel, mint Trieszt piacától kiindulva?

Az ehhez való kezdő lépés, azután pedig e gyakorlati foglalkozásoknak irányítása és fokozása, ezzel összetüggő biológiai megfigyeléseknek megejtése: ez volna a fiumei zoológiai állomásnak első és főfeladata. Ez magában is adna neki létjogosultságot és szakavatott vezetés alatt bizonyára nagy eredményekre számíthatna. — A mint az osztrák egyetem Triesztből, úgy a magyarországiak Fiuméből kaphatnának előadásaikhoz, különböző kísérleteikhez és tudományos gyakorlati feladatokhoz megfelelő tengeri állatokat. — A budapesti egyetem és műegyetem tanszékei, a kolozsvári állattani intézet és bizonyára a zágrábi egyetem, de más tanintézeteink is bő oktatási anyagot szerezhetnének ily módon. És a mi tanárjelöltjeink, a kiknek a gyakorlati kiképzése úgy is oly nagyon hiányos, a tengeri fauna ha nem is tanulmányozásához, de legalább nagy vonásokban való látásához és legközelebbi alakjainak ismeretéhez juthatnának. Nagy dolog az kérem, mikor például a fiatal tanárnak a polip szívószemölcsös karjairól kell oktatnia, vagy a tengeri csillag állabacskáiról — és nem látta sem a polipot, a mint odaszívja magát valamihez, sem pedig a tengeri csillagot, a mint kúszik; szóval nem látta ezeket elevenen! — Tudós tanárainak vezetésével 1–2 hét alatt is sokat-sokat tanulna fiatalágunk ily tengerparti állomás látogatása alkalmával.

A magyar tudományos intézeteket, az egyetemetek szolgálni, ez lehetne tehát a tengerparti állomásunk második feladata.

S ezzel talán még ki sem volna merítve ez a tudományos feladat. A mint azelőtt Nápolyba töre-

DÉRVIRÁG.

Öröfényes éden beborult egének
le hullt szívárványa.
Letarolt világnak száraz avarokon
porladó viránya
Penész illatával, zűlő pókhálókkkal
vayon immár tele,
Álmok délibábját hideg zuzmarával
szórta a tél tele.
Sírhanatok borulnak búverte tájakra —
gyász van mindenfelé,
Hideg göröngvőkön — fájdalom földjéből
virág nem int elé.
Torró könnyük helyén fekete éjjeiken
fehér árnyak lengnek,
Maglebbenő szárnyán a mulandóságnak
hosszú útra kelnek.
Szomorú fejfáknak lengő fátvoláról
Ógasz nem száll szerte:
Jéggé fagyott könnyük fehér dérvirága
szirmát leejtette . . .
Rideg jövendőnek fájdalomtengerén
a remény nem éléd —
A fekete éjnek hullócsillagai
soha meg nem térnek!

Lakatos Károly.

Hulló levelek.

Irta: Glück István.

— „A Természet” eredeti tárczája. —

énytelen, szürke az ég; alul szintelen kopárság terjeng mindenfelé. Homályos, tépett felhőóriások terpeszkednek szét a magas végtelenségben, megállnának, fogva tartja őket zsarnokuk, a szél. Azok az ő szárnyai, melyeken át akarja repülni a világot, hogy megöljön minden virágot, fűszálat, mely még vidámabb hangulatot tudna kel-

teni a tájakon. Nincs most már pompázásra való idő!

S a galy a fán félrehajlik a szél útjából, felsír, felzokog Mi a szélnek e jajszó! Megrázza, körülfutja, hadd hulljon le róla az utolsó szál levél is, ne legyen rajta az sem. S a levél, melyet megaszalt a nap melege, összevert a kemény szemű eső, lepördül a galyról s hull-hull le a földre a többi közé, az édes testvérek mellé. Még nem halt meg egészen. Még piros, még sárga, még rajta a szívárványszínek tarkasága, a halál, az enyészet szellemének csókja — de már szárad itt is — ott is a széleken. A mint hull lefelé, sóhaj sóhajt követ, mintha mondaná: hát én is, én is ide jutottam!

A tölgy, a gyertyánfa levele is megsárgult, megbarnult, a legtöbb ki is száradt s most úgy zörög, úgy zizeg, hogy fáj hallgatni is, mikor belemarkol a szél. Ki a nagy természet zokogását akarja hallani, tölgyerdőbe menjen; ki a lemondás gondolatát akarja szívébe kergetni, csak oda menjen, mikor azok a

kedtek tudósaink, úgy most azután Fiumében találhatnának alkalmat ahhoz, hogy tüzetes és beható tudományos kutatásokat végezzenek, tengerünk életét tanulmányozván. Úgyis ismeretlen még a Quarnero élete, nem kutatta senki sem.

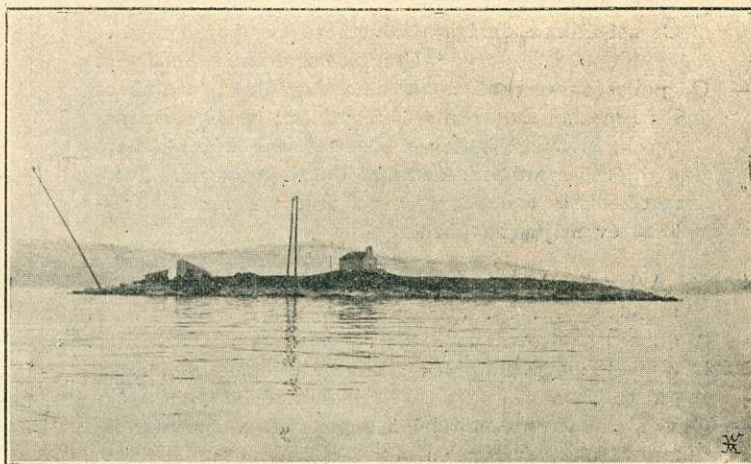
Mindezenfelül talán még arra is vállalkozhatna ez az állomás — és ez létezésének egyik alapját képezhetné, mert direkt jövedelemmel járna, — hogy egy látványos nagy akvárium gyűjtőhelyévé váljék.

Minden nagyobb városban vannak már tengeri akváriumok. És Budapest bizottságai, kik a város idegenforgalmának tanulmányozásával és fokozásával vannak megbízva, mindig hirdetik székesfővárosunk nagy világvárosi voltát. Igaz, hogy a nevezetes és nagyszabású látványosságok híján vagyunk még s hogy épen egy nagy tengeri akvárium ily látványosságok között majdnem első helyet érdemelne. De ha még nincs, hát lehet majd és bizonyára meg is lesz; mert érezzük a szükségességét. Sőt lehet, hogy egy tengerparti gyűjtő-állomás ennek keletkezését szintén elősegítené. — Tudjuk, hogy a Quarneroból fogott állatokat használnak Berlinben is. Nem az északi és keleti tenger szegényesebb faunáját, hanem a mi tengerünk fajait viszik Trieszten át Berlinbe, hogy ott a tengeri akváriumokban mutogassák. Mennyivel könnyebb volna ezeket direkt összekötetés útján Budapestre szállítani! A horvát és dalmát tengerpart mentén gyűjtik azokat az érdekes alakokat, a melyeket azután először a rovignoi medenczékben a fogásához szoktatnak, hogy onnét Triesztbe és azután Bécsbe, Berlinbe, Frankfurtba küldjék. — Mindenesetre szép, érdemes és elég hasznos működésre vállalkozhatnék az új zoológiai állomás e tekintetben, ha erre is kiterjesztené figyelmét.

Most, midőn ennek megalapításáról van szó, nem mulaszthattuk el, hogy mindezekre figyelmeztessünk.

Azonban fölötte fontos még ezenfelül az állomás helyének a kellő megválasztása is. Fiume városának közvetlen környéke nem alkalmas egy ilyen állomás létesítéséhez, mert nem adja meg a fennállás és sikeres működés első feltételét sem: t. i. nincs jó tengeri vize. Buccari városa évekkel azelőtt, a mikor a budapesti zoológusok ilyen irányú mozgalmat akartak megindítani, felajánlott telket és építő anyagokat is ingyen, csak azért, hogy az ő területén állíttassék fel a zoológiai állomás. Megfelelőbb volna azonban Cirkvenicza, Porto-Ré, vagy Martinschizza. Ezek oly közel vannak Fiuméhez, hogy ez a kis távolság számba sem jöjjön.

R.

Sveta Marina szigete Novi átellenében. Tonhalászok figyelő állomása.

bűgő, lassú, hideg szelek járnak át meg át a tájat, melyek érintésétől nem szabadulhat meg a galy, nem menekülhet meg a bokor, nem térhet ki a levél. Hallani fog sirást, zokogást, halani fog sóhajt, kesergést, minőt nem hallott még soha! Látni fogja megtettesítve a mulandóság szomorú, leverő gondolatát, mint másutt seholl!

A halál, az enyészet szelleme uralkodik mindentelé. Érezzük szárnya lebbenését, halljuk rémes gúnykaczagását, hogy megborzong tőle minden porczikánk. Halál, halál s mindenütt csak halál! Az élet fut, rohan, már nincs itt, pedig viruló országa volt e táj. Elűzte a halál. Most az ő ideje jött meg. Hadd legyen temető, szomorú temető a világ!

A nap úgy elbujdosik, képét sem mutatja napokig. Talán maga sem akarja látni a pusztulást, az enyészet szellemének ádáz munkáját. Nincs most más úr, csak a halál s azért meg kell hálnia minden fűszálnak, minden levélnek, minden virágnak.

A magasra nőtt, lengő fűszál lekonyult, le-le az avarra, ráhullt a levelek ezre, eltemette, betakarta. Feje fölött hallja olykor-olykor átsivítani az őszi szél, a mint boronálja a leveleket. Néha letépi, leszaggatja a takaróit, felviszi a magasba, megpörgeti, megtánczoltatja őket, azután magukra hagyja s onnan kaczag le rá a magasból. S a levelek hullnak-hullnak alá megint, mint régen, mikor letépte őket édes anyjuk kebeléről.

Sudárbugás, galyroppanás, levélzizegés tölti be az egész erdőt. Nincs madárdal, nincs méhdongás, nincsen bogárzümmögés. Most csak temetésre való hangok, sirás, zokogás, sóhajtás hallható. Most a halál ideje jött meg, most a halál országa lett a tájék.

Szól a temetési ének, hangzik folyton, szünetlenül, mert

folyton temet a halál csatlósa, az őszi hideg szél. Károgva repül a gyászmadár, a varjú, a holló, mintha vissza akarná sirni ő is a múltat, azt a szép múltat, mikor kaczagott még a derűtől az ég, mikor hangos volt a föld a madarak dalától, bogarak zümmögésétől; mintha megúnta volna már ő is, a halál kiválasztott madara, a pusztulást, az enyészet ádáz munkáját. Kár-kár!...

Ködös, borongós, hideg, kietlen a világ. Fázik minden! A köd belopódzik mindenhová, magába szí füstöt, port, piszkot s így ragad-tapad az emberre. Azért nem szereti senki.

* * *

A szigeti erdőben, a Kerülő fölött, megindult a hajtás. Fölzengett a jeltadó kürt szava, átzúgott az erdő egyik végétől a másikig. S a hajtók megindultak lassú, egyenletes menetben, megrázva a fát, rálépve az ágtörmelésekre, hogy csak annál nagyobb legyen a zaj, mely amúgy is csaknem kiállhatatlanná válik a sok heje-huja következtében. Mintha tűz támad éjnek idején, méla csendben, a szomszéd közeli községben, akként száll filembe a messzeségből a hajtók lármája, zsongása. S mit érezhet a vad, mikor e lármát hallja?

Fut, ki merre futhat! De hova, de merre? Mindegy, csak messze-messze el a pokoli zajtól, hogy még a képzelete is megszünhessék, elmosódhassék. A nyúl mama egy-kettőre talpon van s iramlik, mint a szélvész előre, a hol még csendet, némaságot sejt. De a tapasztalt tapsitűles bátrabb. Ő még ráér leheveredni, hiszen olyan messze még a zaj. Megselekszük még ennél többet is. Meghúzza magát valami laposban s ott várja be, míg elvonul mellette a hajtók serege s azután visszacsap